

<https://doi.org/10.62837/2026.3.433>

TƏNZİLƏ HÜSEYNZADƏ
Bakı Dövlət Universiteti
huseynzadetenzile@gmail.com

H.CAVİD YARADICILIĞINDA MARAL VƏ AFƏT OBRAZLARININ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Xülasə

Bu məqalədə Hüseyn Cavidin “Maral” və “Afət” dramlarındakı qadın obrazları müqayisəli şəkildə təhlil olunur. Maral passiv, saf və romantik xarakterə malik olub, sosial məhdudiyətlərin qurbanıdır. Afət isə ehtiraslı, aktiv və mürəkkəb psixoloji təbiətə malikdir; onun faciəsi daxili ehtiraslarla bağlıdır. Hər iki obraz qadın azadlığı, sosial təzyiq və mənəvi dilemmanın dramatik ifadəsini əks etdirir. Məqalədə həmçinin Maral və Afət obrazları “Aşk-ı Memnu” əsərindəki Bihter obrazı ilə müqayisə edilir. Müqayisə göstərir ki, qadın xarakterinin psixoloji və sosial aspektləri müxtəlif dövrlərdə universal problem kimi qalır.

Açar sözlər: qadın obrazları, Cavid, Maral, Afət, Bihter, müqayisə

Azərbaycan romantik dramaturgiyasının görkəmli nümayəndələrindən biri olan Hüseyn Cavid yaradıcılığında qadın obrazları xüsusi ideya-bədii əhəmiyyət daşıyır. Dramaturqun əsərlərində qadın qəhrəmanları yalnız süjet xəttinin iştirakçıları kimi deyil, həm də əsərin əsas fəlsəfi və mənəvi ideyalarını ifadə edən aparıcı obrazlar kimi təqdim olunur. Cavid dramaturgiyasında qadın obrazları insanın daxili aləmini, mənəvi azadlıq arzusunun, sevgi və ehtiras kimi mürəkkəb psixoloji vəziyyətləri ifadə edən bədii vasitə rolunu oynayır. Bu xüsusiyyət onun romantik estetik dünya görüşü ilə sıx bağlıdır. Romantizm cərəyanına xas olan ideallaşdırma, yüksək mənəvi dəyərlərin tərənnümü və insanın daxili azadlığı ideyası Cavidin yaratdığı qadın obrazlarında xüsusilə aydın şəkildə müşahidə olunur.

Cavid dramaturgiyasında qadın obrazlarının yaradılmasının əsas xüsusiyyətlərindən biri onların mənəvi idealların daşıyıcısı kimi təqdim edilməsidir. Dramaturq qadın qəhrəmanları vasitəsilə sevgi, sədaqət, azadlıq və mənəviyyat kimi yüksək dəyərləri ifadə edir. Bu baxımdan onun əsərlərində qadınlar yalnız ailə və ya məişət müstəvisində təqdim edilən obrazlar deyil; onlar həm də cəmiyyətin mənəvi problemlərini əks etdirən simvolik fiqurlardır. Məhz bu səbəbdən Cavidin dramalarında qadın obrazları tez-tez daxili ziddiyyətlər yaşayan, cəmiyyətlə qarşıdurmaya girən və öz mənəvi seçimləri qarşısında qalan qəhrəmanlar kimi təsvir olunur.

Dramaturqun qadın obrazlarını yaradarkən istifadə etdiyi mühüm xüsusiyyətlərdən biri psixoloji dərinlik və fərdi xarakterlərin qabardılmasıdır. Cavid

qadın qəhrəmanlarını sadə tipik obraz kimi təqdim etmir; əksinə, onların daxili aləmini, emosional vəziyyətini və psixoloji dəyişmələrini geniş şəkildə təsvir edir. Bu baxımdan onun dramalarında qadın obrazlarının daxili monoloqları, emosional reaksiyaları və qərarları süjetin inkişafına mühüm təsir göstərir. Dramın konfliktinin formalaşmasında və inkişafında da məhz qadın qəhrəmanlarının daxili mübarizəsi əsas rol oynayır. Cavid dramaturgiyasında qadın obrazlarının yaradılmasının başqa bir mühüm xüsusiyyəti onların sosial mühitlə qarşılıqlı əlaqədə təqdim edilməsidir. Dramaturq qadın qəhrəmanlarının taleyini yalnız şəxsi münasibətlər çərçivəsində göstərmir; o, onların həyatını müəyyən edən ictimai-mənəvi amilləri də diqqət mərkəzinə gətirir. Patriarxal münasibətlər, qadın azadlığının məhdudlaşdırılması, məcburi evlilik və cəmiyyətin sərt qaydaları kimi problemlər Cavidin dramalarında qadın obrazlarının taleyinə birbaşa təsir göstərir. Bu baxımdan dramaturqun yaratdığı qadın qəhrəmanları yalnız fərdi taleləri ilə deyil, həm də dövrün sosial realıqları ilə bağlı olan obrazlardır.

Bu xüsusiyyətlər xüsusilə Maral və Afət dramalarında yaradılmış qadın qəhrəmanlarının təhlilində daha aydın görünür. Hər iki əsərdə qadın obrazları dramatik konfliktin mərkəzində dayanır və süjetin inkişafını müəyyənləşdirən əsas amilə çevrilir. Lakin dramaturq bu iki obrazı fərqli xarakter xüsusiyyətləri və fərqli psixoloji motivlər əsasında təqdim edir. Maral daha çox məsumluğun, mənəvi saflığın və cəmiyyət qarşısında aciz qalan qadının simvolu kimi təsvir olunursa, Afət obrazı ehtirasın, qısqanclığın və daxili üsyanın təcəssümü kimi təqdim edilir. Bu baxımdan Cavidin dramaturgiyasında qadın obrazlarının yaradılması vahid tip üzərində qurulmur; əksinə, dramaturq müxtəlif xarakterlər vasitəsilə qadın psixologiyasının fərqli tərəflərini nümayiş etdirir. Dramaturqun qadın obrazlarının yaradılmasında istifadə etdiyi digər mühüm xüsusiyyət romantik ideal ilə real həyat arasındakı ziddiyyətin göstərilməsidir. Cavid qəhrəmanlarının əksəriyyəti yüksək mənəvi ideallara malikdir və bu idealları həyata keçirmək istəyir. Lakin cəmiyyətin sərt qaydaları və sosial maneələr onların arzularının reallaşmasına imkan vermir. Nəticədə bu ziddiyyət dramatik konfliktin yaranmasına və qəhrəmanların faciəli taleyinə səbəb olur. Bu xüsusiyyət Cavid dramaturgiyasının əsas ideya xəttlərindən biri hesab edilir.

“Maral” faciəsində Maral obrazı Hüseyn Cavidin qadın qəhrəmanlarını yaratmaq prinsiplərini ən aydın şəkildə əks etdirən nümunələrdən biridir. Maral gənc, saf və məsum bir qadın kimi təqdim olunur; onun xarakterində romantik idealizmin, mənəvi saflığın və daxili harmoniyanın izləri aydın görünür. Dramaturq Maralı yalnız süjetin bir hissəsi kimi deyil, həm də əsərin ideya funksiyasını ifadə edən əsas bədi vasitə kimi təsvir edir. Maralın taleyi patriarxal cəmiyyətin sərt qaydaları, məcburi evlilik və sosial təzyiqlərlə sıx bağlıdır. O, öz sevgi və azadlıq arzusunu həyata keçirmək imkanından məhrum olur, buna görə də obrazın faciəsi həm fərdi, həm də sosial səviyyədə baş verir.

Maral obrazının psixoloji xüsusiyyətləri onun hərəkət və qərarlarında açıq şəkildə görünür. O, daxili aləmini yüksək mənəvi prinsiplərə əsaslayır və ətrafdakı cəmiyyətin sərt normalarına qarşı əyilmək istəmir. Maralın məsumluğu və təmizliyi onun qarşısına qoyduğu seçimləri daha dramatik edir; o, öz arzularına sadıq qalmağa çalışır, lakin sosial və ailə məhdudiyyətləri onu əhatə edir. Hüseyn Cavid obrazın daxili dünyasını diqqətlə göstərir: onun sevgi duyğuları, qorxuları, ümidi və ümitsizliyi həm oxucu, həm də tamaşaçı tərəfindən empatiya ilə qəbul olunur. Bu, Maral obrazının yalnız romantik qəhrəman kimi deyil, həm də mənəvi və psixoloji dərinlik daşıyan simvolik fiqur kimi önə çıxmasına imkan yaradır.

Maralın ideya funksiyası onun dramaturgiyada oynadığı rol ilə sıx bağlıdır. Əsərdə Maral yalnız şəxsi taleyini yaşayan bir qadın kimi deyil, həm də cəmiyyətin qadınlara tətbiq etdiyi məhdudiyyətləri və onların azadlıq arzusunun əks etdirən bir simvol kimi təqdim olunur. Onun həyatındakı məhdudiyyətlər və məcburi evlilik məsələləri vasitəsilə dramaturq patriarxal qaydaların qadınların taleyinə təsirini açıq şəkildə göstərir. Maralın faciəsi onun şəxsi arzularının reallaşa bilməməsi ilə bağlıdır, lakin eyni zamanda cəmiyyətin mənəvi və sosial problemlərinin dramatik təzahürü kimi də qiymətləndirilir.

Əsərdə Maralın davranışları və seçimləri onun xarakterinin romantik və mənəvi təbiətini ortaya qoyur. O, ehtiras və intiqamdan uzaq, saf və dürüst bir obraz kimi təqdim olunur. Lakin bu saf və idealist təbiət onun cəmiyyətdəki sərt reallıqlara qarşı həssas və müdafiəsiz qalmasına səbəb olur. Maralın taleyi göstərir ki, yüksək mənəvi prinsiplərə sadıqlıq və daxili saflıq cəmiyyətin sərt qaydaları ilə ziddiyyət təşkil edə bilər və nəticədə tragik sonluqla nəticələnir. Hüseyn Cavid bu obraz vasitəsilə romantik idealizm və sosial reallıq arasındakı ziddiyyəti oxucuya və tamaşaçıya aydın şəkildə təqdim edir.

Nəticə olaraq, Maral obrazı həm fərdi, həm də sosial səviyyədə dramatik və ideya funksiyasına malikdir. Onun psixoloji dərinliyi, mənəvi saflığı və romantik təbiəti dramaturqun qadın psixologiyasını və cəmiyyətin mənəvi problemlərini bədii olaraq əks etdirməsinə imkan verir. Maral həm də əsərdə qadın azadlığı və sevgi uğrunda mübarizənin simvolu kimi çıxış edir və onun faciəsi Hüseyn Cavidin romantik və humanist ideyalarını güclü şəkildə çatdırır.

“Afət” faciəsində Afət obrazı Hüseyn Cavidin qadın qəhrəmanlarını yaratmaq sənətindəki mürəkkəb psixoloji və mənəvi qatların ən parlaq nümunələrindən biridir. Afət Cavid dramaturgiyasında yalnız bir qadın xarakteri kimi deyil, həm də insan ehtiraslarının və daxili ziddiyyətlərin dramatik təzahürü kimi təqdim olunur. Onun xarakterində ehtiras, qısqanclıq, intiqam və mənəvi qarşıdurma elementləri dominantdır. Afətin davranışları, seçimləri və nəticədə faciəli taleyi göstərir ki, dramaturq qadın obrazları vasitəsilə insanın daxili aləminin mürəkkəbliyini, duyğuların gücünü və etik dilemmaları oxucu və tamaşaçıya əyani şəkildə çatdırmaq istəyir.

Afət obrazının psixoloji xüsusiyyətləri onun hərəkətlərində və münasibətlərində açıq şəkildə görünür. O, öz sevgisini qorumaq və ətrafındakı insanlara təsir göstərmək üçün radikal və bəzən dağıdıcı addımlar atır. Afətin ehtirası onun daxili balansını pozur, qısqanclıq və intiqam duyğuları isə onu faciəli qərarlara sürükləyir. Hüseyn Cavid obrazın daxili monoloqları və emosional vəziyyətini incə və ətraflı şəkildə göstərərək onun düşüncələrinin və hisslərinin motivlərini aydınlaşdırır. Bu, Afət obrazının yalnız dramatik süjetin iştirakçısı deyil, həm də insan psixologiyasının mürəkkəb və çoxşaxəli təzahürü kimi qəbul edilməsinə imkan verir.

Afətin mənəvi xüsusiyyətləri də obrazın xarakterini dərinləşdirir. O, yüksək əxlaqi prinsiplərlə deyil, daha çox ehtiras və şəxsi hisslərlə hərəkət edir, bu da onun davranışlarını və faciəsini dramatik edir. Afət obrazı vasitəsilə Cavid göstərir ki, insan ehtirasları nə qədər güclü və məcbur edici olsa da, onlar həm də dağıdıcı ola bilər. Onun taleyi romantik ideal və sosial normalar arasındakı ziddiyyətin dramatik nəticəsini göstərir. Afətin faciəsi həm fərdi, həm də sosial səviyyədə baş verir; o, öz istəkləri və ehtirasları ilə cəmiyyətin sərt qaydaları arasında qalır və nəticədə insanın daxili ziddiyyətlərinin bədii təzahürü kimi dramatik sonluq yaşayır.

Afət obrazının ideya funksiyası onun psixoloji mürəkkəbliyi ilə birbaşa bağlıdır. Bu obraz vasitəsilə dramaturq yalnız qadın xarakterini təsvir etmir, eyni zamanda insan ehtiraslarının dağıdıcı gücünü, qısqanclığın və intiqamın mənəvi və sosial nəticələrini oxucuya çatdırır. Afət obrazı Maral obrazından fərqli olaraq daha aktiv və dominant bir xarakter nümayiş etdirir; o, taleyinə təsir etmək və öz arzularını həyata keçirmək üçün cəsarətli, lakin destruktiv yollar seçir. Bu fərqlilik Cavidin qadın psixologiyasına yanaşmasının çoxşaxəliliyini göstərir, romantik idealların və insan ehtiraslarının müxtəlif təzahürlərini dramatik baxımdan təhlil etməyə imkan verir.

Nəticədə, Afət obrazı Hüseyn Cavidin dramaturgiyasında psixoloji dərinlik, mənəvi mürəkkəblik və ehtirasların dramatik təzahürü baxımından mühüm yer tutur. O, qadın xarakterinin mürəkkəbliyini, insanın daxili ziddiyyətlərini və ehtiraslarının həm yaradıcı, həm də dağıdıcı gücünü əks etdirir. Afət obrazı vasitəsilə dramaturq insan psixologiyasının mürəkkəb təbiətini, sosial məhdudiyyətlərin və daxili ehtirasların qarşılıqlı təsirini nümayiş etdirir və nəticədə romantik və humanist ideyalarını oxucuya daha aydın şəkildə çatdırır.

Hüseyn Cavidin dramaturgiyasında Maral və Afət obrazları qadın xarakterlərinin müxtəlifliyini və insan psixologiyasının mürəkkəbliyini nümayiş etdirən əhəmiyyətli nümunələrdir. Bu iki obraz arasındakı müqayisəli təhlil onların xarakter və ideya funksiyalarını daha aydın şəkildə ortaya qoyur. Maral və Afət obrazlarının oxşar cəhətləri olduğu qədər, fərqli xüsusiyyətləri də dramaturqun qadın psixologiyasına yanaşmasının çoxşaxəliliyini göstərir.

Maral obrazı passiv, məsum və romantik xarakterə malikdir. Onun davranışları və həyatdakı seçimləri daha çox daxili saflıq və mənəvi prinsiplərə əsaslanır. Maral cəmiyyətin patriarxal qaydaları və məcburi evlilik kimi sosial məhdudiyyətlərinin təsiri altında qalır, buna görə də onun faciəsi sosial səbəblərlə sıx bağlıdır. Maralın taleyi göstərir ki, yüksək mənəvi dəyərlərə sadıqlıq və azadlıq arzusunun reallaşmaması nəticəsində insan həm fərdi, həm də ictimai səviyyədə faciə ilə üzləşə bilər. Onun xarakterindəki passivlik və daxili saflıq onun sosial çərçivələrə qarşı müdafiəsiz olmasına səbəb olur və dramatik gərginlik əsasən cəmiyyətin yaratdığı xarici maneələr üzərində qurulur.

Afət obrazı isə aktiv, ehtiraslı və mürəkkəb psixoloji təbiətə malikdir. Onun davranışlarını güclü emosiyalar, qısqanclıq və daxili ziddiyyətlər müəyyən edir. Afət öz arzularını həyata keçirmək üçün radikal və bəzən dağıdıcı addımlar atır; bu isə onun faciəsini həm fərdi, həm də mənəvi səviyyədə dramatik edir. Afətin taleyi Maraldan fərqli olaraq daxili ehtirasların nəticəsidir. Hüseyn Cavid Afət vasitəsilə göstərir ki, insanın ehtirasları nə qədər güclü olsa da, onlar həm yaradıcı, həm də dağıdıcı gücə malikdir və cəmiyyətin sərt qaydaları ilə ziddiyyət təşkil edərək faciəyə yol açır.

Bu iki obrazın müqayisəsi onların qadın azadlığı məsələsinə yanaşmasında da aydın görünür. Maralın azadlıq arzusu sosial məhdudiyyətlər qarşısında çarəsiz qalır, onun passiv mövqeyi cəmiyyətin qadın üzərindəki basqısını vurğulayır. Afət isə azadlıq istəyini daha aktiv şəkildə nümayiş etdirir, o, taleyinə təsir etmək və arzularını həyata keçirmək üçün cəsarətli, lakin destruktiv yollara əl atır. Beləliklə, Maral və Afət obrazları vasitəsilə dramaturq qadın azadlığının həm sosial, həm də psixoloji aspektlərini fərqli bucaqlardan göstərir.

Oxşar cəhətlərinə gəldikdə isə, hər iki obraz həm romantik ideallara malikdir, həm də cəmiyyətin sərt qaydaları və sosial məhdudiyyətləri ilə qarşılaşır. Onlar vasitəsilə Hüseyn Cavid qadınların mənəvi və psixoloji mürəkkəbliyini, cəmiyyətdəki ədalətsizlikləri və azadlıq uğrunda mübarizənin dramatik təzahürünü nümayiş etdirir. Maral və Afət obrazlarının taleyi onların fərqli xarakter xüsusiyyətlərinə və seçimlərinə görə müxtəlif olsa da, hər iki qəhrəmanın faciəsi dramaturqun romantik və humanist ideyalarının ifadəsi kimi çıxış edir.

Nəticə etibarilə, Maral və Afət obrazlarının müqayisəsi Hüseyn Cavidin qadın psixologiyasına yanaşmasının çoxşaxəlilyini, romantik ideal və sosial reallıq arasındakı ziddiyyəti, eyni zamanda qadın azadlığı və mənəvi prinsiplərin dramatik təzahürünü açıq şəkildə göstərir. Bu müqayisə həm fərdi xarakterin, həm də cəmiyyətin qadın taleyinə təsirinin bədii təhlilini təmin edir və dramaturqun humanist və romantik estetik prinsiplərini oxucu və tamaşaçıya daha aydın çatdırır.

Hüseyn Cavidin “Maral” və “Afət” dramları Azərbaycan dramaturgiyasında qadın obrazlarının mürəkkəbliyi və sosial əhəmiyyəti baxımından xüsusi yer tutur. Hər iki əsər vasitəsilə dramaturq cəmiyyətdəki mənəvi problemləri, qadınların hüquq

və azadlıq məsələlərini, eləcə də insan ehtiraslarının və daxili ziddiyyətlərin faciəli nəticələrini oxucu və tamaşaçıya açıq şəkildə təqdim edir. Maral və Afət obrazları fərqli xarakter xüsusiyyətlərinə malik olsa da, onların taleyi Cavidin humanist və romantik ideyalarını birləşdirən bir əsas məqam kimi çıxış edir. Maral obrazı vasitəsilə Cavid patriarxal cəmiyyətin qadınlar üzərindəki basqısını, sosial məhdudiyyətlərin mənəvi həyat və fərdi arzulara təsirini göstərir; onun passiv və məsum xarakteri cəmiyyət qarşısında aciz qalmaqla, qadın azadlığı və şəxsi seçim azadlığı uğrunda mübarizənin dramatik nəticəsini vurğulayır. Afət obrazı isə ehtiraslı, aktiv və mürəkkəb psixoloji təbiəti ilə insan daxili aləminin ziddiyyətlərini və ehtirasların həm yaradıcı, həm də dağıdıcı gücünü nümayiş etdirir; onun faciəsi fərdi ehtirasların sosial reallıqla qarşılaşmasının dramatik nəticəsi kimi qiymətləndirilir.

Bu iki obraz arasındakı müqayisə göstərir ki, dramaturq qadın psixologiyasını və sosial vəziyyətini yalnız fərdi səviyyədə deyil, həm də cəmiyyətin mənəvi və əxlaqi problemləri kontekstində əks etdirmək məqsədini güdür. Maral və Afət vasitəsilə Cavid həm romantik idealizmi, həm də humanist baxışı oxucuya çatdırır; o, qadınların həm daxili dünyasında, həm də cəmiyyətdə qarşılaşdıqları ziddiyyətləri dramatik süjet xətti vasitəsilə təqdim edir. Nəticə etibarilə, “Maral” və “Afət” əsərləri yalnız fərdi talelərin hekayəsi kimi deyil, həm də sosial və mənəvi problemlərin bədii təhlili, qadın azadlığı və insan ehtiraslarının faciəli nəticələrinin dramatik ifadəsi kimi dəyərləndirilir. Bu dramlar Cavidin romantik estetikası və humanist ideyalarının kompleks şəkildə reallaşdığı nümunələrdir və Azərbaycan dramaturgiyasının ideya-məzmun zənginliyini açıq şəkildə nümayiş etdirir.

Hüseyn Cavidin “Maral” və “Afət” dramlarındakı qadın obrazları ilə “Aşk-ı Memnu” əsərindəki Bihter obrazı arasında maraqlı paralellər və fərqliliklər mövcuddur. Hər üç qadın xarakteri fərdi arzuları, ehtirasları və sosial məhdudiyyətlərlə qarşılaşması baxımından oxşar motivlər daşıyır, lakin dramaturgik və psixoloji təqdimat baxımından fərqli istiqamətlərdə inkişaf etdirilmişdir.

Maral obrazı romantik, saf və passiv bir xarakterə malikdir. O, cəmiyyətin patriarxal qaydaları və məcburi evlilik kimi sosial məhdudiyyətlərinin qurbanı olur. Onun faciəsi daha çox xarici sosial təzyiqlərin nəticəsi kimi baş verir. Maralın daxili aləmi yüksək mənəvi prinsiplər və sevgi arzusu ilə doludur, lakin o, ehtiras və qısqanclıq kimi güclü emosional təsirlərə daha az məruz qalır. Onun xarakterindəki passivlik və məsumluq onun sosial çərçivələr qarşısında müdafiəsiz qalmasını göstərir və dramatik gərginlik əsasən cəmiyyətin yaratdığı xarici maneələr üzərində qurulur.

Afət isə aktiv, ehtiraslı və mürəkkəb psixoloji təbiətə malikdir. O, qısqanclıq, intiqam və daxili ziddiyyətlər nəticəsində faciəli qərarlar verir. Afətin taleyi daha çox daxili ehtiraslarla formalaşır; o, öz arzularını həyata keçirmək üçün radikal addımlar atır, bu isə onun faciəsini həm fərdi, həm də mənəvi səviyyədə dramatik edir. Hüseyn

Cavid Afət vasitəsilə göstərir ki, insan ehtirasları nə qədər güclü olsa da, onlar həm yaradıcı, həm də dağıdıcı gücə malikdir.

Bihter obrazı isə həm Afət, həm də Maral obrazlarının xüsusiyyətlərini əks etdirir, amma onu daha müasir və mürəkkəb psixoloji kontekstdə təqdim edir. Bihter həm ehtiraslı, həm də manipulyativdir; o, şəxsi arzularını reallaşdırmaq üçün sosial qaydaları pozur, ehtiraslarını idarə edə bilmir və nəticədə faciəvi taleyə sürüklənir. Afət kimi, Bihter də daxili ehtiras və qısqanclıq nəticəsində radikal və dağıdıcı addımlar atır. Lakin Maral ilə oxşarlığı onun romantik arzularına və müəyyən mənəvi idealizminə bağlıdır; Bihter də sevgi və şəxsi azadlıq uğrunda mübarizə aparır, lakin müasir cəmiyyətin mürəkkəb sosial normaları və şəxsi mənafeyi onun taleyini faciəli edir.

Qadın azadlığı və sosial məhdudiyyət baxımından, Maral, Afət və Bihter obrazları fərqli yanaşmaları göstərir. Maral sosial təzyiqlərin qurbanı kimi passiv mövqedə qalır, Afət daxili ehtirasla aktiv mübarizə aparır, Bihter isə həm daxili ehtirasın, həm də müasir sosial normaların ziddiyyəti ilə üzləşir və bu ziddiyyət onun psixoloji dağılmasına səbəb olur. Bu müqayisə göstərir ki, dramaturq və ekran dramaturqu qadın xarakterini həm fərdi psixologiya, həm də cəmiyyətin sosial və mənəvi təzyiqi kontekstində təhlil edir.

Nəticə etibarilə, Maral, Afət və Bihter obrazları vasitəsilə romantik və humanist ideyalar, qadın azadlığı, sosial məhdudiyyətlər və insan ehtiraslarının faciəli nəticələri müxtəlif aspektlərdən təqdim olunur. Maralın passiv və idealist, Afətin ehtiraslı və aktiv, Bihterin isə müasir, mürəkkəb və həm daxili, həm də sosial ziddiyyətlərlə dolu xarakteri qadın psixologiyasının çoxşaxəli təqdimatını təmin edir. Bu müqayisə həm klassik Azərbaycan dramaturgiyası ilə müasir ekran dramaturgiyası arasında paralelləri, həm də qadın obrazlarının universal mənəvi və psixoloji problemlərini aydın şəkildə göstərir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Babaxanlı G. Hüseyn Cavid və Türkiyə ədəbiyyatı. Filologiya və Sənətsünəslıq, №2, 2022. S.185-191
2. Hüseyn Cavid. "Afət" faciəsi. H.Cavid əsərləri beş cildə, III cild. Bakı, 2005. S.105-141
3. Hüseyn Cavid. "Maral" faciəsi. H.Cavid əsərləri beş cildə, II cild. Bakı, 2005. S.61-100
4. Hüseynli H. Hüseyn Cavidin mənsur dramaturgiyası. Avtoreferat. Bakı, 2025.
5. Həbibbəyli İ. Hüseyn Cavidin dramalarında lirizm. Poetika.izm, №2, 2022. S. 6-12
6. <https://www.tarihistan.org/huseyn-cavidin-maral-faci-sind-qadin-huquqsuzlugu-movzusu/27765>

Tanzila Huseynzadeh

Comparative Analysis of Maral and Afət Characters in Huseyn Javid's Works

Abstract

This article presents a comparative analysis of the female characters Maral and Afət in Huseyn Javid's plays. Maral is portrayed as passive, innocent, and romantic, suffering under social constraints, while Afət is passionate, active, and psychologically complex, with her tragedy driven by internal desires. Both characters reflect issues of female freedom, social pressure, and moral dilemmas. The study also compares Maral and Afət with Bihter from *Aşk-ı Memnu*, showing that the psychological and social dimensions of female characters remain universal across periods.

Keywords: female characters, Javid, Maral, Afət, Bihter, comparison

Танзила Хусейнзаде

Сравнительный анализ образов Марал и Афет в творчестве

Гусейна Джавида

Аннотация

В данной статье проводится сравнительный анализ женских образов Марал и Афет в драматургии Гусейна Джавида. Марал представлена как пассивный, невинный и романтический персонаж, ставший жертвой социальных ограничений, тогда как Афет — страстная, активная и психологически сложная героиня, чья трагедия обусловлена внутренними желаниями. Оба образа отражают вопросы женской свободы, социального давления и моральных дилемм. Также проводится сравнение Марал и Афет с Бихтер из *Аşk-ı Memnu*, что демонстрирует универсальность психологических и социальных аспектов женских персонажей в разные эпохи.

Ключевые слова: женские персонажи, Джавид, Марал, Афет, Бихтер, сравнение

Rəyçi: filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sevinc Qocayeva